

En vei ut av uføret? Forslag til overveielse

av Jan Bygstad

DM har den senere tid hatt en serie oppslag rundt den nye "ekteskapsloven" og det uføre som denne har ført både kristne ektefolk og den kristne kirke opp i. Loven som trådte i kraft 1. januar 2009, har redefinert ekteskapet slik at det ikke lenger utgjøres av samlivet mellom mann og kvinne, men er blitt kjønnsnøytralt.

Etter evangelisk-luthersk tenkning er ekteskapet en skaperordning, og derfor noe som er universelt. Av denne grunn ser vi også at alle folk og kulturer vi kjenner frem til i dag, har hatt ekteskapet som den grunnleggende samlivsform. Familien - forstått som mor, far og barn - er og har vært selve fundamentet i alt samfunnsliv.

Etter bibelsk forståelse konstitueres ekteskapet av to forhold:

1. Den offentlige paktsinngåelse, og
2. påfølgende innledning av det seksuelle samliv.

Ekteskapet er dermed ingen privatsak, og av den grunn avvises derfor også samboerskap som noe som strider mot Guds lov og skaperordningen (fordi dette privatiserer noe som skal være en offentlig ordning).

I Danmark-Norge overtok kongen i 1582 eneretten til å være vigselfmyndighet. Fra da av har den offentlige paktsinngåelsen vært et statsanliggende i landet vårt, slik det også er blitt i alle moderne stater. Når kirken(e) har hatt vigselfrett i de nordiske land, er dette en rett som har vært delegert fra kongemakten, og i rettslig forstand vier kirkene på statens vegne og på grunnlag av statens lovgivning. Statsmakten har m.a.o. ved sin lovgivning tatt hånd om det som konstituerer ekteskapet. I de evangelisk-lutherske land har dette vært sett på som uproblematisk fordi det nettopp handler om en skaperordning (og som sådan gjelder alle uavhengig av om de tror eller ikke), og fordi den statlige lovgivningen frem til nå har bygget på den kristne forståelsen av ekteskapet.

Problemet med den nye "ekteskapsloven" er at den offentlig paktsinngåelsen som konstituerer ekteskapet, nå er uforenlig med kristen tro. Ekteskapet er ikke "kjønnsnøytralt", og kan aldri bli det. En må derfor reise spørsmålet hvor vidt ekteskap inngått i henhold til den nye loven kan anses som gyldige i kristen forstand. En bør også være oppmerksom på at i den veiledning som ledsager papirene for prøving av ekteskapsvilkårene, sies det uttrykkelig at skilsmisse er en rettighet for begge parter. Når brudefolkene signerer prøvingspapirene, undertegner de dermed også på at de gir ektefellen rett til skilsmisse. Et slikt forbehold i ekteskapsvilkårene er også uforenlig med kristen tenkning om ekteskapet.

Når statsmakten nå har tatt seg den frihet å redefinere ekteskapsinstitusjonen, har den gått ut over sitt mandat. Staten har ingenting med å herske over samvittighetene og styre folkets overbevisning i religiøse spørsmål. Statens mandat er etter Guds ord på det timelige område å sørge for innbyggernes trygghet for liv og lemmer. Den "skal være til redsel for den onde gjerning" (Rom 13,1-7). Nå fremmer den i stedet den onde gjerning, og gjennom ideologisk påtrykk vil den redefinere hva som er rett og galt, godt og ondt. I bekjennelsen fra krigsårene (Kirkens Grunn, 1942) sies det: "Der statens makt skiller lag med retten, der blir statens makt ikke et Guds redskap, men en demonisk makt" (kap. V).

Før statsmakten overtok vigselfretten, og slik skaffet seg vigselfmonopol, ble den offentlige siden ved ekteskapsinngåelsen ivarettatt av slekten og kirken i fellesskap. Før fremveksten av den moderne stat, tenkte en seg ikke at det var en nødvendig betingelse for ekteskapsinngåelse at staten ved sin lovgivning hadde hånd om ekteskapet. Det er derfor lang presedens for at kirken kan løsrive seg fra statsmaktens vigselfmonopol, og ta tilbake retten til selv å definere ekteskapsinngåelsens offentlige side. Det er etter Guds ord ikke nødvendig at staten definerer eller styrer den offentlige paktsinngåelse.

Det hopehav som kirke og stat har hatt på dette område i vel 400 år, henger sammen med den kristne kultur som har preget Europa gjennom hele den konstantinske periode. Den konstantinske periode går nå mot sin slutt, og vi kan like godt se i øynene at i det nyhedenskap som nå tar form, vil alle levninger av kristen påvirkning i lovverket bli feid ut. Det er en illusjon å tro at denne utviklingen kan reverseres, og "ekteskapsloven" vil kunne bli omgjort. Den en i beste fall kan håpe på, er at om kirker og trossamfunn i fellesskap (økumenisk) selv definerer ekteskapet ved å gå tilbake til den praksis som rådet før kongemakten fikk vigselfmonopol, da vil staten i pluralismens navn kanskje kunne finne å godta dette som fullverdige ekteskap. Men da handler det om å være mange nok som går til et slikt skritt, for politikerne tar ikke hensyn til argumenter, kun til den makt som ligger i store tall.

Jeg vil derfor reise spørsmålet om ikke kirker og trossamfunn bør kunne gå til følgende skritt:

1. Frasi seg den statlige vigselfrett
2. Etablere en kirkelig vigself som "står på egne ben", og som sikrer at det fortsatt er tale om en offentlig paktsinngåelse. Dette kan gjøres ved at
  - a) Brudefolkene undertegner en samlivskontrakt som attesteres av vitner og sendes offentlig myndighet for registrering (parallell til samboerkontrakt).
  - b) Etter en kirkelig(?) / offentlig prøving av ekteskapsvilkår foretas full kirkelig vigself.
  - c) (Signeringen av vigselfpapirene kan evt. gjøres til en del av liturgien i vigselfhandlingen, for å tydeliggjøre paktsinngåelsens hellighet: Det skjer for Guds åsyn, - det er han som "sammenfører", Mt. 19,6)
  - d) Kirkene fører egne vigselfregistre og utsteder egne vigselfattester, og anerkjenner hverandres vigselfer gjensidig.

En vil med dette i flere henseender gå tilbake til den praksis rundt ekteskapsinngåelsen som var rådende i Europa før fremveksten av den moderne stat, en praksis som det altså i høy grad er presedens for. I statlige dokumenter vil en da være registrert som "samboer", men dette burde ikke medføre samvittighetskvaler i og med at det nettopp er statens ekteskapsdefinisjon som underkjennes.

På denne måten vil kirker og trossamfunn ikke lenger være prisgitt en gudløs stats ideologiske luner, og vil kunne ta tilbake definisjonsmakten over ekteskapet. For Gud alene er vår øvrighet, og noen annen enn ham skal vi ikke lyde. Når staten fører krig mot familien og ønsker å frasi seg arven fra den gamle kristne kultur, bør vi svare med å frasi oss statens krav på å råde over ekteskap og familie.

For kirker og trossamfunn dreier det seg her om å ikke kompromittere egen integritet. For det enkelte brudepar handler det om å kunne stå for Guds ansikt i et av livets helligste øyeblikk uten at samvittigheten skal anfektes av lover som er i strid med Guds ord.